

Palangoje — "Mostas"

Menininkų būrys Palangoje didžiulis. Dažniau — bene daugiausia. Štai prieš keletą metų ir pradėjo jie kalbą apie tai, kad reikėtų susivienyti ir bendrai pabandyti spręsti meno žmonėms išskylančius klausimus. Susivienijo. Po ilgų vargų įkūrė ne tik dailininkų kūrybinę grupę "Mostas", bet ir Palangos miesto bibliotekos pirmajame aukšte įsirengė savo darbų parodą-pardavimą. Bet apie visa tai tegu kalba patys "Mosto"-ininkai — šios grupės prezidentas Edvardas Žiba.

Su giliu lūdesiu turio pranešti tautai, kad mes esam. Mes buvom, bet dabar esam. Žodis aprenktas. Ar būsim! Mokslas taria. O tuo tarpu gal ir liūdna, kas ir nebūtina. "Mostas"-ininkus privalau įvardinti. Tai ne tik Juozas, bet ir Juozas. Tai ne tik Vytautas, bet ir Vytautas arba, kaip antai, Arvydas, Sigita, Gražina, Reda, Raimondas, Romas, Saulius ir aš. Na, va. Visi.

Neturėdamas nieko blogo barzdoje, pasakiau, kad mes ne skulptoriai, nors kadaise esame prie to prisilietę, todėl žinom, kad Rodenas — didis skulptorius, o kiti — arba didesni, arba mažesni, arba kaip mes. Na, o

ar kas iš mūsų vaizduoja ten kokį tapytoją, grafiką, poetą, karikatūristą ar fotografą, skynusį laurus, tautai tai nerūpi. O kam rūpi? Čia irgi mokslas taria.

O "Moste" kaip ir anksčiau — kaip toste: pasakei — išgėrei: už darbą mellei ir menui.

Bet, ponai, tualetai Lietuvoje baisiai smirdi...

O čia ir vėl, kad ir kaip gaila, kad ir kaip tautai nerūpi, mes turim vardus ir pavardes. Tai J. Meškys, J. Griušys, V. Kusas, V. Moncevičius (jau eks "Mostas"-ininkas — užtat dar labiau gaila), A. Šapoka, S. Auželienė, G. Oškinytė-Eitmanavičienė, R. Ščerbakovienė, R. Daukša, R. Paulikas, S. Pakalniškis ir aš — E. Žiba. O tualetai vis dėlto smirdi...

"Mosto" turi būti toks kaip ir dalykas — mostas. Tai grupės ašaka.

Taigi "Mosto" vaidmuo ir reikšmė Lietuvos kultūroje yra neišmatuojama tokiais skaičiais kaip 1, 2, 3, 4, 5 bei jų kombinacijomis, neaprašomas mūsų abėcėlės raidėmis, o tik per akis — į vidų (akiniai nemaišo).

Bet, bičiuliai, vietiniai ir "auto", kur kon-

ceptcijai Turim!

Pas vieną — vidinėj kišenėj, pas kitą — kitoj, pas trečią — rankinuke, dar pas kitą — dar gražiau — galvoj. Tik pamanyk — visi su koncepcijom! Pas mane, pavyzdžiui, koncepcija — už ausies, pakaušyje. Pasikasai ir — eureka! Na, vienas piešla laivus — tai jo koncepcija, antras — pagalius, trečias visai su dievais kalbasi ir taip toliau...

Mes esame. Viliamės, kad ir būsime. "Mostas!". "Mostas"-ininkai.

NUOTRAUKOJE — Palangos "Mosto" šerdis (iš kairės) Juozas Meškys, Juozas Griušys, Edvardas Žiba.

ŽVANGANT GINKLAMS, MŪZOS TYLI?

DANUTĖ MUKIENĖ

Žvangant ginklams, mūzos tyli... Dešimtis kartų girdėta frazė ir tai atrodo neginčijama tiesa, bet... Kaip ir visur, taip ir čia yra išimčių. Žmonės myli, gimdo vaikus, kuria net ir tada, kai aplinkui sproginėja sviediniai. Karo metais nemažai sukuriama ir meno šedevrų. Be abejo, tai išimtis, bet jos egzistuoja.

Gilinantis į Žemaitijos krašto kultūrą, dėmesį patraukė tas faktas, kad labai mažai iki šiol analizuotas Žemaitijos kultūrinis gyvenimas Antrojo pasaulinio karo metais (vokiečių okupacijos laikotarpiu). Laikas buvo sudėtingas ir prieštaringas, tad tuo metu ir kultūrinis įvykių fiksacija beveik nevyko. Tuo tarpu laikas daro savo — užmirštame net ir kur kas svarbesnius dalykus. Atkurti to meto Žemaitijos kultūrinio gyvenimo vaizdą šiek tiek padeda vokiečių okupacijos metais Žemaitijoje leisti laikraščiai, rašę ir apie šią visuomenės veiklos sferą. Vienas iš tokių leidinių — Telšiuose 1941-1944 metais spausdintas "Žemaičių žemės" laikraštis. Iš jo publikacijų sužinome, kad tuo metu kultūrinis gyvenimas Žemaičiuose buvo neįtikėtina įvairiapusis ir gana gyvas. Tokią situaciją kiek paašškina šis Bostone išleistas

"Lietuvių enciklopedijos" penkiolikto tomo 780-ame puslapyje išspausdintas teiginys: "Antrojo pasaulinio karo metais lietuviai naudojami šio laikotarpio kultūrinis savivalda, kol vokiečiams nuo 1943 pradėjo nesisekti Rytų fronte".

Žemaitijos švietimo — kultūros centras, kaip ir Nepriklausomos Lietuvos metais, taip ir vokiečių okupacijos laikotarpiu, buvo Telšiai. Karo metais čia veikė Žemaičių "Alkos" muziejus, įkurtas 1932 metais Žemaičių senovės mėgėjų "Alkos" draugijos. Nuo pat pradžių iki 1945-ųjų metų jam vadovavo poetas Pranas Genys.

Telšiuose 1941-aisiais metais Petro Gintalo ir Prano Genio iniciatyva pradėtas kurti profesionalus Žemaičių teatras, kurio trupė 1949-aisiais metais buvo prijungta prie Šiaulių dramos teatro. Vokiečių okupacijos laikotarpiu nors jis veikė ir su pertraukomis, bet neiširo, kasmet pastatydavo, atnaujindavo po keletą spektaklių, sustiprino aktorijų trupę, pradėjo dirbti profesionaliai.

1942-ųjų metų antroje pusėje Telšiuose buvo įkurtas Žemaičių mokslo ir meno centras, kurio skyriai per trumpą laiką įsikūrė Plungės, Skuodo, Sedos, Salantų, Nevarėnų,

Rietavo, Žarėnų, Tauragės, Šilalės ir kituose regiono miestuose ir miesteliuose. Centrai vadovavo K. Mockus. Sąlygos jo veiklai, be abejo, buvo ne pačios palankiausios: varginio susisiekimo, šviesos, kuro, patalpų ir daugelis kitų problemų. Ką jau bekalbėti apie tai, kad vyko karas. Vis dėlto šis centras ir jo skyriai kartas nuo karto Telšiuose ir kituose regiono miestuose surengdavo toms sąlygomis gana aukšto meninio lygio kultūrinis renginius, skatino meno saviveiklą, žmonių turinčio laisvalaikio užimtumą vietose. Visuomenė šio centro suorganizuotus renginius gana noriai lankydavo.

Gana aktyviai Žemaitijoje veikė ir Lietuvos blaivinimo sąjungos skyriai.

Spaudos darbuotojai gana aktyviai diskutavo žemaitiškos rašybos klausimais. Buvo oficialiai net patvirtinti žemaitiškos rašybos pagrindai, keletas Žemaitijos laikraščių spausdino atskirus skyrelius, kuriuose buvo spausdinamos publikacijos, parašytos žemaičių kalba.